

نشر حبیب

مقایسه نظام امامت با حکومت‌های پادشاهی

مؤلف : محمدحسین محمدی

چاپ اول : ۱۳۹۷

چاپ : عترة

شمارگان : ۵۰۰

قیمت : ۲۲۰۰۰ تومان

شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۱۱۷ - ۲۲ - ۴

ISBN : 978 - 600 - 7117 - 22 - 4

محمدی، محمدحسین، ۱۳۴۸ - ...

مقایسه نظام امامت با حکومت‌های پادشاهی / محمدحسین محمدی.

قم: نشر حبیب، ۱۳۹۷. ۳۹۹ ص.

ISBN : 978 - 600 - 7117 - 22 - 4

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.

۱. امامت Imamate ۲. امامت -- احادیث Hadiths ۳. خلفا Caliphs

۴. توارث -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Islam -- Religious aspects -- Heredity

۵. شاهان و فرمانروایان -- جانشینی Succession Kings and rulers

۶. شاهان و فرمانروایان -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام Islam -- Religious aspects -- Kings and rulers

نشر حبیب، ۱۳۹۷. کتابنامه

۲۹۷/۴۵ BP ۲۲۳/م ۳ ۷ ۱۳۹۷

۵۱۰۰۵۹۶ کتابخانه ملی ایران

همه حقوق چاپ و نشر این اثر برای مؤلف و ناشر محفوظ است. ©

Printed in the Islamic Republic of Iran

www.Ketab.ir

آدرس : قم - خیابان معلّم - مجتمع ناشران - طبقه اول - واحد ۱۳۲
تلفن : ۰۲۵ ۳۷۷ ۳۲۳ رر
نمابر : ۰۲۵ ۳۷۸ ۴۲۳ رر

صنّوق پستی : ۷۹۱ / ۳۷۱۸۵

info@habib-pub.com

به روح ملکوتی و مقدس و بین جانشین بلا فصل پیامبر که با حکومت هر چند کوتاه خود درس عدالت و حکمت را در طول تاریخ به بشر آموخت، همان کسی که وارث تمام علوم و کمالات پیامبران گذشته از آدم تا خاتم بود؛ و نیز به محضر ملکوتی و آسمانی خاتم الاوصیاء که حکومت عدل الهی بجهان را فرا خواهد گرفت.

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه
۱۷	ضرورت و اهمیت بحث
۱۸	پیشینه بحث
۱۹	الف. آثار گذشتگان
۲۰	ب. آثار صاحب نظران در عصر حاضر
۲۳	درآمد
۲۴	حکومت
۲۵	ضرورت تشکیل حکومت
۲۸	حکومت در قرآن و روایات
۳۵	سیاست از نگاه فلاسفه اسلامی
۳۸	انواع حکومت
۴۵	خلاصه
۴۶	امامت
۴۷	واژه امام در قرآن
۵۰	تعاریف متکلمین از امامت
۵۳	پادشاهی
۵۴	هم‌معنایی شاه، پادشاه، سلطان و ملک
۵۶	حکومت پادشاهی در قرآن

فصل اول: مبانی امامت و حکومت‌های پادشاهی

۶۰	گفتار اول: مبانی امامت شیعی
۶۲	مبنای اول: اختصاص حق حاکمیت به خداوند متعال
۶۲	حق حاکمیت
۶۳	تحقق حکومت دینی منوط به اذن خداوند
۶۷	مشروقیت قدرت
۷۱	مبدأ مشروعیت قدرت
۷۱	الف منشأ الهی
۷۴	ب) منشأ انسانی
۷۷	ج) انتخاب مردم
۷۷	د) کارنامه
۷۹	مبنای دوم: عصمت
۸۶	مبنای سوم: علم امام
۸۸	مبنای چهارم: افضلیت امام
۹۰	مبنای پنجم: لزوم نص در تعیین امام
۹۳	مبنای ششم: قریشی بودن
۹۴	مبنای هفتم: طهارت نسب از شرک
۹۴	مبنای هشتم: قرب نسبت به پیامبر
۹۵	مبنای نهم: ولایت
۱۰۰	ولایت تکوینی در قرآن
۱۰۱	چه کسی حق امامت و ولایت دارد؟
۱۰۶	سایر اوصاف امامت
۱۱۰	گفتار دوم: مبانی حکومت‌های پادشاهی
۱۱۱	چیستی مبانی حکومت پادشاهی

۱۱۱	مبانی حکومت در عرب جاهلی
۱۱۲	انواع حکومت‌های پادشاهی
۱۱۴	مبانی حکومت پادشاهی
۱۱۶	امانی مشروعیت حکومت پادشاهی از دیدگاه دانشمندان
۱۲۲	مقایسه حقیقت مبانی امامت با حکومت‌های پادشاهی
۱۲۳	تفاوت مبانی امامت با حکومت پادشاهی
۱۲۳	مقایسه راه توحید در حاکمیت و امامت با حکومت‌های پادشاهی
۱۲۶	مقایسه قدرت و مشروعیت
۱۳۳	جایگاه امامت در نظر اهل تسنن و اهل تشیع
۱۳۶	تفاوت حاکمیت امام با حاکمیت پادشاهان
۱۳۸	مقایسه ویژگی‌های حقوق امامت با حکومت‌های پادشاهی
۱۴۱	نتیجه

فصل دوم: حقیقت وراثت در امامت و حکومت‌های پادشاهی

۱۴۳	درآمد
۱۴۴	وراثت ژنتیکی
۱۴۶	وراثت در علم اخلاق
۱۴۷	جایگاه وراثت در اسلام
۱۴۸	الف) آیات
۱۴۹	ب) روایات
۱۵۰	تفاوت‌های فردی
۱۵۹	عوامل مؤثر در وراثت
۱۶۴	گفتار اول: حقیقت وراثت در امامت
۱۶۵	وراثت معنوی در قرآن

۱۷۱	پیوند وراثت و امامت در قرآن
۱۷۶	شواهد و ادله حمل آیات بر معنای وراثت نبوی در حکومت
۱۷۸	نظریه علمای اهل تسنن از آیات وراثت
۱۸۰	نقد و بررسی
۱۸۰	نظریه برگزیده
۱۸۱	ابطال وراثت و حکومت امام در روایات
۱۸۱	روایات شیعه
۱۹۷	وراثت امامت در برخی منابع روایی اهل تسنن
۲۰۲	واژ (واژه‌ها)، اصطلاحات، حدیث نبوی
۲۱۱	وراثت امامت در متون شیعه
۲۱۴	نظر حکمای اسلام در مورد وراثت
۲۱۷	وراثت در امامت در کلام عرفا
۲۲۲	گفتار دوم: حقیقت وراثت در حکومت‌های پادشاهی
۲۲۳	وراثت در حکومت‌های پادشاهی
۲۲۴	وراثت در حکومت پادشاهی ایران
۲۲۸	وراثت حکومت‌های پادشاهی در جوامع اسلامی
۲۳۴	وراثت در حکومت پادشاهی عربستان
۲۳۸	گفتار سوم: مقایسه حقیقت وراثت در دو نظام امامت و حکومت‌های پادشاهی
۲۳۹	افتراق در حقیقت وراثت
۲۴۵	موارد اختلاف و اشتراک وراثت در امامت و حکومت‌های پادشاهی
۲۴۷	موارد افتراق در وراثت
۲۴۷	موارد اشتراک در وراثت
۲۴۸	مقایسه نظریه توارث در شیعه با حکومت‌های پادشاهی
۲۵۰	وراثت معنوی و حدیث ابوبکر از پیامبر

۲۵۴	شرائط وراثت اصطفاييه در كلام امام رضا
۲۵۵	فرقه عباسيه و وراثت
۲۵۷	شبهاتي پيرامون امامت و وراثت
۲۵۷	وراثت در امامت و نظريه برخي مستشرقين
۲۵۸	نقد و بررسي
۲۶۱	شبهه ي بگر:
۲۶۲	شبهه ي ديگر
۲۶۳	وارثان و ازاذه در احاديث پيامبر
۲۶۶	نتيجه

فصل سوم: قلمرو امامت و حکومت‌ها، پادشاهی

۲۷۰	گفتار اول: قلمرو امامت شيعي
۲۷۱	درآمد
۲۷۵	فلسفه نبوت و قلمرو دين
۲۷۷	امامت ادامه قلمرو حکومت پيامبر
۲۸۰	قلمرو امامت
۲۸۲	قلمرو حاکميت اسلامي در منابع ديني
۲۸۴	نقش مردم در قلمرو حاکميت ديني
۲۸۹	گفتار دوم: قلمرو حکومت‌های پادشاهی
۲۹۰	قلمرو حکومت در شبه جزيره عربستان
۲۹۲	قلمرو حکومت پادشاهی بعد از ظهور اسلام
۲۹۵	خلافت
۲۹۶	وزارت
۲۹۶	حکومت ولايات

۲۹۶	 سپاه
۲۹۷	 گفتار سوم: مقایسه معنا و ابعاد قلمرو نظام امامت با حکومت‌های پادشاهی
۲۹۸	 مقایسه قلمرو ولایت با خلافت
۳۰۰	 امامت پیوند دهنده دین و سیاست
۳۰۱	 مقایسه نقش مردم در قلمرو سیاسی
۳۰۷	 ویژگی‌های نظام امامت
۳۱۱	 نقش اجتماعی مردم در نظام امامت
۳۱۲	 نتیجه

فصل چهارم: اهداف امامت و حکومت‌های پادشاهی

۳۱۶	 گفتار اول: اهداف امامت شیعی
۳۱۷	 هدف انبیاء از تشکیل حکومت
۳۱۹	 اهداف حکومت اسلامی
۳۲۵	 فلسفه امامت
۳۲۷	 ابعاد اهداف امامت
۳۳۰	 کارکردهای وجود امام
۳۳۶	 اهداف اجتماعی حاکمان اسلامی
۳۴۲	 امامت و تحقق نظام احسن
۳۴۶	 گفتار دوم: اهداف حکومت‌های پادشاهی
۳۴۷	 ماهیت اهداف حکومت پادشاهی
۳۴۸	 ساختار حکومت پادشاهی
۳۵۱	 اهداف مهم در ساختار سیاسی پادشاه
۳۵۳	 اهداف فرهنگی
۳۵۸	 گفتار سوم: مقایسه اهداف در نظام امامت با حکومت‌های پادشاهی

۳۵۹	تفاوت اهداف امامت با حکومت‌های پادشاهی
۳۶۲	تفاوت نظام احسن در امامت با سایر حکومتها
۳۶۴	انسان کامل و مسأله خلیفه‌اللهی
۳۶۷	عبادت بشر در گرو حکومت معصوم
۳۷۱	فهرست آیات و روایات
۳۸۰	فهرست منابع

پیشگفتار

دین مبین اسلام برخلاف سایر ادیان حتی ادیان آسمانی و تحریف شده، به دلیل جامعیت و همه جانبه بودن آن، از کنار مسئله حکومت و اجتماع با سکوت عبور نکرده و همان طور که در عبادت و معاملات، احکام و دستوراتی دارد، در این باب نیز شرایط و قوانینی را ذکر کرده، به طوری که خصوصیات یک حکومت الهی در پرتو وحی، شرایط حاکم اسلامی، فلسفه حکومت و آیات و به ویژه روایات ائمه معصومین بیان شده است. از این رو پیامبر اکرم بعد از هجرت و با فراهم شدن اولین زمینه های استقرار حکومت هر چند ساده و بدون تشکیلات، اقدام به تأسیس حکومت نمود و پایه هایی بسیار نو و لازم را برای تشکیل این بنیاد قرار داد. زیرا آمده صحیح در اسلام این است که هدفی که از بعثت و ارسال رسل مورد نظر است، بطور مطلق و فراگیر محقق نمی شود جز با تشکیل حکومت در راستای تحقق آن اهداف.

در بین مسلمانان نسبت به این مسئله در مورد شخص پیامبر اتفاق نظر وجود دارد. اما مع الأسف بعد از رحلت رسول اکرم به دلیل عملی نشدن فرمایش پیامبر بین مسلمانان اختلاف نظر به وجود آمد، گرچه در اصل امامت و خلافت اتفاق نظر وجود داشت و از اهمیت ویژه ای برخوردار بود و تألیفاتی از فریقین به جی مانده است اما در چگونگی تحقق و پیاده شدن آن و شرایط حاکم و نحوه تعیین و مبنای وحدت و قیام و آن نظرات و دیدگاههای متفاوتی ابراز شد.

اهل سنت و جماعت بر این عقیده اند که امامت و خلافت یک منصب عرفی و دنیوی است که با بیعت مردم یا اهل حل و عقد، محقق می شود و بر دیگران تبعیت لازم است. امام و خلیفه نیز می تواند یک فرد معمولی و مانند دیگران باشد و حتی ممکن است مفضول، امام و خلیفه شود. وجوب تعیین امام بر عهده مردم است و فلسفه آن اجرای احکام حکومتی و جزایی اسلام می باشد.

اما شیعیان بر این باورند که امامت و خلافت برگرفته از آیات و روایات و سنت پیامبر است و لذا یک مقام الهی است که باید به دستور خداوند و از طریق نص به امت اسلامی

اعلام گردد و شخص پیامبر اوصیای خود را به طور کامل با نام و کنیه و لقب معرفی نموده است. امام از نظر شیعه انسان کاملی است که علاوه بر حکومت ظاهری، جنبه طریقت دارد. امامت در مکتب تشیع یکی از اصول دین و در ردیف توحید و نبوت می‌باشد و حقیقت آن امتداد رسالت است. خاتمیت و ابدی بودن دین مبین اسلام و پویایی آن بدون امامت قابل توجیه نیست. از این‌رو شیعه به امر حکومت، به دید تقدس نظر دارد تا این‌که یک امر دنیوی باشد و فاصله گرفتن از این اصل موجب انحراف در حکومت جامعه اسلامی می‌شود و لذا متأسفانه در طول تاریخ کسانی که ادعای حکومت اسلامی را داشتند، الوده دنیا پرستی و تجمل‌گرایی شدند و حکومت را وسیله‌ای برای تفوق‌طلبی، انتقام‌جویی، ارضای شهوات دنیای خود قرار دادند. در جوامع اسلامی باید جایگاه حکومت، شرایط احکام اسلام، این‌که چه کسی حق حکومت دارد و مبانی و قلمرو و اهداف آن به طور واضح تبیین گردد. گاهی شبهه می‌شود که امامت در شیعه با ملاک وراثت ظاهری و شبیه حکومت‌های سلطنتی دنیوی است؛ در حالی که چنین افرادی خود دچار حکومت‌های فاسد و ظالم در عرصه تاریخ شده‌اند و تن به حکومت افراد فاسد و دنیاطلب داده‌اند. حکومت را از مسیر اصلی خود منحرف کردند و امثال معاویه و فرزندان فاسق‌تر از خود باعث انحراف اسلام و جهال مردم در طول قرن‌ها شدند.

از این‌رو نگارنده سطور بر این شد که با تحقیق مبتنی بر جامعه، در چند بعد مسأله فوق را بر اساس مبانی و معتقدات شیعه مورد بررسی قرار دهد و در ضمن برخی شبهات مطرح و جواب داده شود. سعی بر این است که مطالب با قرآن و سنت تطبیق و در موارد لازم استناد به اقوال عامه شود. امید است که مورد رضایت خداوند و اهل بیت قرار گیرد.

تحقیق حاضر دارای پنج فصل و هر کدام نیز دارای سه گفتار و به طور مقیسه به دنبال اثبات هدف واحدی هستند که با یک نتیجه‌گیری نهایی و جمع‌بندی مطلب به پایان می‌رسد.

ضرورت و اهمیت بحث

تا به حال اندیشه سیاسی بشر از دیرباز مواجه با نبرد مشروعیت بوده است این که آیا حکومت از آن جهت مشروع است که به اذن خدا حکومت می‌کند یا حکومت یک امر کاملاً دنیایی و بشری و جدا از مقوله فوق است؟ این نزاع و اختلاف نظر در طی قرون وسطی به منازعات و مشاجرات عامی و عملی بسیار گسترده‌ای تبدیل شد تا آن جا که برای غرب و جهان مسیحی، سرنوشت بسیار شگرف و مهمی را رقم زد. در عصر حاضر نیز مسئله نزاع الهیون با دنیاگرایان سابقین، سکایت از همین امر دارد و نشان دهنده عمق قضیه و حساسیت موضوع مورد بحث است. لذا موضوع و مسأله تحقیق حاضر، ضمن این که دارای قدمت طولانی است از اهمیت وافری و حاضر و فوق‌العاده‌ای برخوردار است و به عنوان بحث زنده و جاری و سرنوشت‌ساز مطرح است. چنان که در صحنه عمل نیز شاهد هستیم که از زمان‌های بسیار دور، حکومت‌های روم و ایران و اسلام بر اساس وراثت و بنا بر اصل موروثی بودن، از نوع حکومت‌های پادشاهی بوده و مسأله‌ای به نام انتخاب و رأی مردم به هیچ عنوان مطرح نبوده است، بلکه شخص به قدرت رسیده آن قدر پادشاهی می‌کرد تا از دنیا برود. سپس حکومت به فرزند ذکور بزرگتر و احياناً بعد از آن به فرزند بعدی و کوچکتر و سپس به فرزند فرزند انتقال می‌یافته است و لذا اکثر حکومت‌ها به استبداد و خودکامگی منجر می‌شد که اصطلاحاً به این نوع حکومت‌ها، حکومت‌های پادشاهی و سلطنتی گفته می‌شود.

از طرفی دیگر با ملاحظه در آیات و روایات مشاهده می‌کنیم که در دین اسلام مسأله توارث چه از جهت ظاهری و دنیوی، چه از جنبه حقوقی و جنبه ترتب احکام شرعی چه از جهت معنوی و به ارث بردن فضایل و یا رذایل اخلاقی و روحی مثل شجاعت و ترس، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از طرف سوم گویای این مسئله است که نه تنها امامت در قرائت شیعی از خاندان بزرگوار پیامبر اسلام خارج نبوده است، بلکه امامت از پدر به فرزند، جز در یک مورد، تا امام دوازدهم منتقل شده و سپس خاتمه یافته است؛ لذا

با توجه به مطالب ذکر شده ممکن است این سؤال پیش آید، چنان که برای عده‌ای نیز مطرح شده است که پس چه فرقی میان حکومت‌های پادشاهی که مردم در آن دخالت چندانی ندارند با مسأله امامت در مذاهب تشیع وجود دارد؟ آیا در مسأله امامت توارث صرف، مطرح است و یا مسایل دیگری هم مدخلیت دارد؟ بر فرض این که معیارها و ملاک‌های دیگری هم مطرح باشد، پس جایگاه امت در جامعه و انتخاب رهبر و در حقیقت تعیین سرنوشت اجتماعی آن‌ها چه می‌شود؟

این سئوال مهم و سئوال کلامی و اعتقادی در زمان حاضر با توجه به وجود حکومت‌های به ظاهر مردمی و دموکراسی مطرح شده در جهان، جایگاه ویژه و مهمتری پیدا کرده است، به خصوص با توجه به شیوه‌ای که مخالفین و به ویژه برخی از فرقه‌های مسلمان مطرح نموده‌اند و از طرفی دیگر در عصر حاضر که حکومت اسلامی با بن‌مایه ولایت فقیه استقرار یافته است و می‌دانیم که مشروعیت و حقانیت ولایت فقیه نیز برگرفته از همان نظام امامت است، اهمیت مسئله امامت در این زمانه بسیار بالا رفته و ریشه‌ای در خور موضوع مورد نظر می‌طلبد. به جهت اهمیت و حساسیت مطلب فوق و درگیر بودن ذهن بشر امروز به این گونه مسایل و امثال آن، و دقت و حساسیت خاص در جوابگویی به شبهات مطرح شده، طرح موضوع مورد نظر و تحقیق و در این مسأله را لازم و ضروری دانستم.

پیشینه بحث

کتب و مقالات ارزشمندی تاکنون راجع به امامت و رهبری و شرائط و اوصاف آن در حوزه امام‌شناسی و کلام شیعه همراه با بیان ادله به رشته تحریر در آمده است، کتاب‌ها و نظر می‌رسد موضوع در پیش‌رو سابقه‌ای ندارد. برای اثبات مدعی چند نمونه اثر از گذشتگان و عصر حاضر در این جا ذکر می‌شود:

الف. آثار گذشتگان:

۱. کتاب «الاقتصاد فیما يتعلق بالاعتقاد» اثر شیخ الطائفة طوسی که القسم الخامس آن به بحث امامت اختصاص داده شده است و خود دارای چند فصل از مباحث وجوب امامت، صفات امام در اثبات امامت امیرالمؤمنین و ائمه اثنا عشر و مبحث غیبت، می باشد. همچنین اثر دیگر او کتاب «تمهید الاصول فی علم الکلام» که در بخش پایانی آن با عنوان «الجزء الرابع» به مباحث امامت پرداخته مطالبی از قبیل: وجوب ریاست، صفات امام، اثبات خلافت بلا فصل، بیان نموده است.

۲. «کتاب الذخیره» اثر سید منضی که بابی را راجع به امامت قرار داده و از وجوب ریاست در هر زمان، نص امامت، اصل خلافت خلفا، و امامت سایر ائمه بحث نموده است. کتاب دیگر او «الشافی فی الامامة» که در چهار مجلد است و مباحثی را به طور مستوفاه به امامت اختصاص داده است. مانند: وجوب امامت از جهت سمع و عقل، ویژگیهای امامت از قبیل عصمت و افضلیت و پاسخ به برخی شبهات مطرح شده و برخی آیات و احادیث پیامبر در افضلیت اهل بیت.

۳. کتاب «تقریب المعارف» ابوالصلاح حلبی، که بخشی در مورد مسائل امامت است و مباحثی راجع به عصمت، معجزات و نص بر ائمه و سپس انکار رابطات خلافت خلفای سه گانه را مطرح نموده است.

۴. کتاب «حیوة القلوب» (امام شناسی) اثر علامه مجلسی که در دو باب تدوین شده است. باب اول مربوط به جایگاه امام و ضرورت وجود امام در هر زمان و شیخ امامت از جمله عصمت؛ و در باب دوم آیاتی که در شأن ائمه نازل شده است.

۵. کتاب «اثبات الهداة» شیخ حر عاملی که از باب نهم به بعد وارد مباحث امامت شده و مطالبی را به طور گسترده و تفصیلی بیان نموده است. مانند: نصوص عامه بر امامت ائمه، خلافت و عصمت آنها، نصوص بر امامت امیرالمؤمنین و به ترتیب در ذکر معجزات ائمه.

۶. کتاب «منار الهدی» اثر شیخ علی بحرانی که در وجوب امامت، شروط امامت، نصوص بر امامت علی و سایر اهل بیت است.

ب. آثار صاحب نظران در عصر حاضر:

۱. «امامت و مهدویت» تألیف آیت‌الله صافی گلپایگانی که مباحثی مانند: امامت و رهبری، تجلی توحید در امامت و معرفت امام مطرح شده است.
 ۲. کتاب «امام شناسی» علامه حسینی طهرانی که در باب عصمت، ولایت تکوینی، ادله قرآنی و روایی بر فضائل اهل بیت و پاسخ به برخی شبهات است.
 ۳. «امامت و رهبری» شهید مطهری که در باب معانی و مراتب امامت، جایگاه آن، بررسی کلامی امامت و برخی آیات و احادیث در این باب می‌باشد.
 ۴. «جواهر کلام» تألیف آیت‌الله حسینی میلانی که مباحث مقدماتی و مبانی امامت را بیان کرده است. در دیگر «انفحات الازهار» در شرح عقبات الانوار میر حامد حسین است.
 ۵. «امامت در بینش امام» استاد علی بابائی گلپایگانی که در مورد جایگاه امامت، فلسفه آن، بایستگی‌های امامت و نحوه انتخاب امام در دیدگاه مذاهب بحث نموده است و تألیف دیگر او به نام «براهین و نصوص امامت» که در سه بخش براهین، نصوص و شبهاتی که در نصوص امامت وارد شده در جواب آنها.
- بنابراین نتیجه‌ای که گرفته می‌شود این است که در کتب کلامی شیعه چه قدیم و چه جدید، بحث وراثت مطرح نشده و موضوع رساله حاضر یعنی «مقایسه وراثت و حقیقت آن در امامت و حکومت‌های پادشاهی» سابقه‌ای ندارد. گرچه در کتاب «منار الهدی» شیخ علی بحرانی به طور گذرا و مختصر بحثی از وراثت در امامت مطرح نموده است (ص ۲۵۸، برخی روایات وراثت و ص ۵۹۷، اثبات ولایت، وصیت و وراثت در اهل بیت) و آثاری در حد مقاله که در آنها بحث وراثت و شبهات مربوط به آن مطرح شده است مانند: فصلنامه امامت پژوهی، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۰، مقاله‌ای با عنوان «وراثت اصفهانی» تألیف شیخ محمد سند (ص ۳۲-۶۶) و فصلنامه تحقیقات کلامی، شماره ۲، پاییز ۱۳۹۲ که نظریه برخی از مستشرقین در خصوص وراثت در امامت شیعی و نقد و بررسی آن (تألیف سیدرسول هاشمی) آمده است.

هر چند در کتاب‌های عرفانی نیز از وراثت معنوی در مورد اولیا بحث شده و از آن به علم‌الوراثه در مقابل علم‌الدراسة تعبیر شده، مانند: «مصباح‌الهدایه» عزالدین محمود کاشانی «منازل‌لسائرین» خواجه عبدالله انصاری و تفسیر «بیان‌السعادة» سلطان محمد طباطبائی. از بُعد عرفانی و حقیقت و شرائط حصول آن صحبت شده است بدون مقایسه با وراثت در حکومت‌های پادشاهی.

در باب حکومت نیز تألیفاتی انجام شده است مانند: «مبانی حکومت اسلامی» جعفر سبحانی؛ «بنیان حکومت در اسلام» سید کاظم حائری؛ «دین و دولت» محمد سروش؛ «دین و دولت» داود ال‌سی که باحثی «راجع به اصل ضرورت حکومت، مشروعیت آن از نظر اسلام، حاکمیت الهی و قلمرو آن، سیستم حکومت اسلامی و ویژگی‌های آن و مباحث دیگر مطرح شده است اما سخنی از حکومت‌های پادشاهی و قلمرو و اهداف و مبانی آنها نشده است. پس به طور خلاصه یا بیش از حد، امامت و مسائل مربوط بوده و یا سخن از حکومت‌های پادشاهی، اما بدون مقایسه با یکدیگر به طور جداگانه.